

Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Սրճարանի հաճախորդը

Նա ամեն օր գալիս էր այն սրճարանը, ուր սովորաբար լինում էի ես:

Ներս էր մտնում ահագին անձրևանոցը կոնատակին, արագ քայլերով, որպես անշափ զբաղված մեկը, և, իբր թե հոգնած, նստում էր կյորիկ սեղաններից մեկի քով: Խորշոնած ճակատը մեծ թաշկինակով սրբելով, նայում էր աչ ու ձախ, հպարտ, բայց անհանգիստ նայվածքով:

Ծանոթներ շատ ուներ: Երբ տեսնում էր նրանց, ներվային շարժումով վեր էր ցատկում տեղից ու մոտենում: Նստում էր նրանց մոտ առանց կանխապես թույլտվություն խնդրելու, երբեմն առանց բարևելու անգամ: Սակայն, երբ բարևում էր, ոչ ոք չէր պատասխանում նրա բարևին և ոչ ոք աթոռը չէր շարժում՝ սեղանի քով նրա համար տեղ բանալու: Բայց նա անվրդով՝ միշտ տեղ էր գտնում, թեկուզ շրջանից դուրս:

Թվում էր, որ այդ մարդն իր ծանոթների աչքում այնքան արժեք ուներ, որքան մի ավելորդ աթոռ: Եվ նա բնավ չէր շփոթվում մարդկանց անուշադիր վարմունքից: Արտաքուստ ինքն էլ արհամարհանքով էր վերաբերում նրանց:

Անուշադիր էին դեպի նա և սրճարանի սպասուհիները: Երբ ներս էր մտնում, նրանք նայում էին մինյանց երեսին և հեզնորեն ժպտում: Երբեմն նույնիսկ ծիծաղում էին այն անպատկառ ծիծաղով, որ հատուկ է հասարակական վայրերի ծառայողներին, երբ գիտեն, որ հաճախորդը լավ վարձատրողներից չէ: Երկար ժամանակ չէին մոտենում մարդու պատվերն ընդունելու կամ մոտենում էին դժկամությամբ, դանդաղ քայլերով, կարծես, մի ծանր, անախորժ պարտք

Էին կատարում:

Ինձ շատ էր հետաքրքրում այդ մարդը: Նրա վրա անողոր ժամանակը վաղաժամ սփռել էր ծերության առաջին փոշին: Իր կարմիր-կապտագույն երեսով, իր ուռած ու մսալի քթով, որ ծածկված էր բշտիկներով, իր հիվանդոտ ու միշտ ջրակալ աչքերով նա նմանվում էր անուղղելի ալքոհոլիկի: Սակայն ես երբեք նրան հարբած չէի տեսնում: Նրա տձև ու հնամաշ սյուրտուկը, որի կուրծքն ու արմունկները փայլում էին պողպատի պես, մատնում էին նրա գրպանի գաղտնիքը: Բայց նա աշխատում էր իր չքավորությունը շղարշել շինծու արտաքին հայարտությամբ: Դա զգայուն և ինքնասեր չքավորների հավիտենական գենքն է: Պարզ էր ինձ համար, որ այդ մարդը մի ժամանակ վայելել է կյանքի բարիքները և այժմ անցյալի սնտի հիշողություններից չի կարողանում ազատվել:

Խոսում էր նա բարձր, խրոխտ ձայնով, միշտ տալով այդ ձայնին մի տեսակ հրամայողական շեշտ: Ստեպ-ստեպ արտասանում էր տեղական իշխանավորների ու հարուստների անունները կես-մտերմական, կես-արհամարհական եղանակով, ընդգծելով իր բարեկամությունը կամ ծանոթությունը նրանց հետ:

Մերթ ընդ մերթ, իբր թե մի կարևոր բան մտաբերելով, ձեռք գարկում էր ճակատին ու գոչում.

Ա՛հ, քիչ էր մնում մոռանալի:

Եվ, արագությամբ ոտքի ելնելով, մոտենում էր տելեֆոնին, երբեք կոնաստակից բաց չթողնելով անձրևանոցը:

Կենտրոնակա՞նն է, լսվում էր նրա հրամայական ձայնը, տվեք համար 9 11: Ծնորհակալ եմ: Ո՞վ է ապարատի մոտ: Ա՛ա, այդ դո՞ւք եք, իշխան: Խորին հարգանքներ, ձերդ պայծառափայլության: Ուզում էի խոսել կալվածքի մասին: Եթե գինը մի քիչ պակասեցնեք, կարող եմ գործը գլուխ բերել: Ինչպե՞ս: Այսօր գալ ձեզ մո՞տ: Ցավում եմ, որ չեմ կարող, ժամանակ չունեմ: Վաղը կգամ: Երեխան առողջացա՞վ: Շատ ուրախ եմ: Խորին հարգանքներիս հավաստին

նորին պայծառափայլություն իշխանուհուն: Ոչ, ոչ, այսօր զբաղված եմ . թեյի գալ չեմ կարող, թող իշխանուհին ներե: Վաղը ուղիղ տասնումեկ ժամին: Տոնություն:

Եվ այսպես, նա միշտ խոսում էր մերթ իշխանների, մերթ նշանավոր հարուստների կամ պաշտոնյաների հետ, երբեմն մի ժամվա մեջ հինգ-վեց անգամ: Երբ մոտենում էր տելեֆոնին, սպասուհիները նայում էին իրար ու ժպտում: Իսկ նա, տելեֆոնի խոսակցությունից կազդուրված, հպարտ քայլերով նորեն մոտենում էր իր սեղանակիցներին, նորեն նստում, որպեսզի, մի քանի րոպե անցած, նորեն մոտենա տելեֆոնին: Երբեմն նա հանդիմանում էր տելեֆոնի աղջիկներին: Անհրավները շուտ չեն պատասխանում նրան:

Առհասարակ նրա քայլվածքը, նրա բոլոր ձևերն ու շարժումները, խոսելու եղանակը, ամեն ինչ արտահայտում էին վերին աստիճանի գործնական, զբաղված մարդու անհամբերություն ու ներվայնություն: Այսպես էր թվում ինձ այն ժամանակ:

Մի անգամ ես սպասուհիներից մեկին հարցրի .

Ասացեք, խնդրեմ, ո՞վ է այդ եռանդուն մարդը:

Աստված գիտե, չեմ ճանաչում, պատասխանեց սպասուհին, հարցրեք Նադյային, նա ամենքին ճանաչում է:

Նադյան սրճարանի ամենահին սպասուհին էր և իրավ ճանաչում էր բոլոր հաճախորդներին:

Ախ, դուք չե՞ք ճանաչում Պյոտր Պետրովիչ Փեփինյանցին, գոչեց նա զարմացած, այդ զարմանալի է: Պյոտր Պետրովիչն ամենքի խնամին է: Աստված ինքն է ուղարկել մեր գլխին փորձանքի համար:

Փորձանքի՞:

Այո, այդ մարդը պատիժ է մեզ համար, կատարյալ պատիժ:

Բայց ո՞վ է, ի՞նչ գործի մարդ է:

Միջնորդ է, կամ, ինչպես ինքն է ասում, կոմիսիոներ: Իբր թե ուրիշների համար տներ է դնում կամ վաճառում, բնակարաններ է վարձում, ով գիտե, հազար ու մի բաներ: Ես միայն զարմանում եմ, որ մեր սրճարանի տերը, այդ կոպիտ ռամիկը, մինչև այժմ նրան չի արտաքսել: Ամեն օր գալիս է, սուրճ խմում, նագուրքները խփշտում ու հայդա . . . Ահա դարձյալ . . .

Եվ, խոսքը չավարտած, սպասուհին հեռացավ շտապ քայլերով: Այդ միջոցին Պյոտր Պետրովիչ Փեփինյանցը, որ մենակ էր նստած սեղանի քով, շտապ-շտապ կերել խմել ու հեռանում էր սովորական արագ քայլերով:

Պյոտր Պետրովիչ, գոչեց Նադյան, վազելով նրա ետևից, կացեք, Պյոտր Պետրովիչ, վճարեցեք, հետո...

Լա՛վ, լավ, հետո, ժամանակ չունեմ, ասաց Պյոտր Պետրովիչն առանց ետ նայելու:

Եվ վազեց փողոց այնպես արագ, որ նրա անձրևանոցի ձողերից մեկը, դիպչելով դռների շրջանակին, կոտրվեց:

Անիծվի քեզ նման հաճախորդը, արտասանեց սպասուհին, կատաղելով, էլի փախավ գող կատվի պես: Եվ ինչպես չի ամաշում իր սյուրտուկից ու գլխարկից:

Բոլոր սպասուհիները միաձայն ծիծաղեցին: Բարեբախտաբար, սրճարանում, բացի ինձնից, հաճախորդներ չկային: Ես հետաքրքրվեցի այդ տեսարանով:

Տեսա՞ք ինչ արավ անիրավը, նորեն մոտեցավ ինձ Նադյան, քանիերորդ անգամն է այս: Ամեն օր գալիս է, նստում է պատվավոր պարոնների հետ, պահանջում է, լակում, լափում ու ծլկվում: Ուրիշներն են վճարում նրա համար: Իսկ երբ ծանոթներ չկան, էլի պահանջում է: Երկու անգամ էլ ես եմ վճարել նրա համար: Ոչ, այլևս նրան ոչինչ չեմ մատուցանելու: Անամո՛թ, սրիկա՛, թյու՛...

Ինչպե՞ս եք համարձակվում սրիկա անվանել մի այդպիսի պատվավոր պարոնի, ասացի ես դիտմամբ, որպեսզի ավելի խոսեցնեմ սպասուհուն:

Պատվավոր, կրկնեց Նադյան հեգնորեն, լսեցի՞ք, Մաշա, Ժենյա, պարոնը Պյոտր Պետրովիչին պատվավոր մարդ անվանեց: Պարոն, մի՞թե պատվավոր մարդը թույլ կտա, որ ինձ նման մի խեղճ սպասուհի իր փոխարեն վճարե սուրճի փողը:

Իհարկե Պյոտր Պետրովիչը պատվավոր մարդ է, պնդեցի ես, չե՞ք լսում, ինչպես նա ամեն օր մի քանի անգամ տելեֆոնով գրույց է անում քաղաքի իշխանների ու միլիոնատերերի հետ, իսկ երեկ նա խոսեց նահանգապետի հետ:

Սպասուհին բարձրաձայն ծիծաղեց:

Նահանգապետի հետ, նահանգապետի հետ, կրկնեց նա՝ ձեռքերը զարկելով ծնկներին: Պարո՛ն, այս քաղաքում չկան ո՛չ այդպիսի իշխաններ ու մեծամեծներ և ո՛չ էլ այնպիսի նահանգապետներ, որոնք բարեհաճեին Պյոտր Պետրովիչի հետ տելեֆոնով խոսելու:

Իսկ նա խոսում է. ես ամեն օր լսում եմ:

Թող խոսե ինքն իր հետ, ի՞նչ կա, դրա համար հո փող չի վճարում:

Ինչպե՞ս թե ինքն իր հետ:

Այսինքն՝ այնպես, էլի, ինքն իրեն տելեֆոնի հետ:

Չեմ հասկանում:

Չհասկանալու ոչինչ չկա: Դա ռեկլամ է, ուրիշ ոչինչ:

Ռեկլամ:

Այո՛, պարոն, ինքը Պյոտր Պետրովիչն է հնարել, ցույց տալու համար, թե տեսեք ես ինչ մեծամեծների հետ գործ ունեմ: Գիտե՞ք, թեև նա կոմիսիոներ է և այնքան իրեն զբաղված մարդ է ցույց տալիս, բայց մեզ հայտնի է, որ նա անգործ է և ոչ ոք նրան գործեր չի հանձնում: Հապա՞, որովհետև եթե գործ ունենար, փող էլ կունենար ու իր սուրճի համար էլ ինքը կվճարեր: Այնպես չէ՞:

Ես հասկացա Պյոտր Պետրովիչի պարզ խորամանկությունը: Խեղճ մարդ, այդ անմեղ կեղծիքով նա աշխատում էր սրճարանի հաճախորդների հավատը գրավել:

Մենք ամենքս գիտենք Պյոտր Պետրովիչի օյինները, ավարտեց Նադյան իր խոսքը, բայց այնքան ընտելացել ենք, որ այլևս ուշադրություն չենք դարձնում: Ի՞նչ կա, թող ինքն իր հետ խոսե տելեֆոնով, դրանից ոչ ոք վնաս չունի:

Այդ պահին Պյոտր Պետրովիչը նորեն ներս մտավ, այս անգամ չորս պարոնների հետ տաք-տաք խոսակցելով:

Ես կարծեցի, որ Նադյան կպահանջե նրանից սուրճի փողը, պատրաստ էի ինքս վճարել, միայն թե նա ուրիշների առջև չամաչեցներ այդ մարդուն: Բայց Նադյան չմոտեցավ նրան:

Անհարմար է, ասաց նա, պարոններն անծանոթ են: Էլի ինչ որ լինի, մեր Պյոտր Պետրովիչն է, ես նրան ուրիշների մոտ չեմ խայտառակի:

Այդ օրից իմ մեջ ծագեց մի տեսակ կարեկցություն դեպի այդ մարդը: Ես ցավեցի մինչև անգամ, որ գործեր չունեմ նրան հանձնելու: Պատրաստ էի հավատալ նրան ամենախոշոր հանձնարարություններ, եթե ունենայի: Երևի նա ինքն էլ զգում էր, որ չունեմ, որովհետև ինձ վրա բնավ ուշադրություն չէր դարձնում, այնինչ ամբողջ սրճարանում նա էր միայն, որ ինձ հետաքրքրում էր: Առանց անձնապես հետը ծանոթանալու ու հետը խոսելու, զգում էի պարզորեն, որ օր-օրի վրա նրա հոգին ընկճվում է ձախորդ կյանքի լծի տակ և տեսնում էի, որքան նա շատ է ճգնում մարդկանց խաբել իր կեղծ հպարտությամբ ու մտացածին կապերով, այնքան քիչ է հաջողվում խաբել, որքան հաճախ է մոտենում տելեֆոնին, այնքան ավելի է գրգռում իր ծանոթների ծաղրը: Իսկ այդ ծաղրը երբեմն հասնում էր բացարձակ ցինիկության:

Պյոտր Պետրովիչ, լսեցի ես մի օր, վաղը ես ձեզ պիտի հանձնարարեմ գնել ինձ համար հազար տակառ լուծողական:

Պյոտր Պետրովիչ, լսեցի մի ուրիշ անգամ, չե՞ք կարող, արդյոք, փոխարքայի պալատն ինձ համար կապալով վերցնել:

Պյոտր Պետրովիչ, ծաղրեց մի երրորդը, գնեցեք ինձ համար հինգ հարյուր ուղտ, Հնդկաստան ապրանք եմ ուղարկելու:

Եվ այդպես, մեկը մյուսից տխմար կատակներ:

Ես գայրանում էի մինչև հոգուս խորքը: Երբեմն պատրաստ էի բարձրաձայն բողոքել մարդկային այդ դաժանության դեմ: Նույնիսկ սրճարանի սպասուհիներն ավելի բարի և մարդասեր ու կիրթ էին, քան այդ ռեդինկոդ ու սնոկինգ հագած պարոնները: Իսկ Նաղյայից ես հաճախ լսում էի անկեղծ կարեկցության խոսքեր Պյոտր Պետրովիչի վերաբերմամբ:

Ա՛խ, պարոն, ասում էր նա, ինչու՞ այդ մարդիկ չեն հասկանում, որ ամոթ է ծաղրել անբախտներին: Եվ չափազանց գոջում էր, որ մի օր ինքը Պյոտր Պետրովիչին իմ ներկայությամբ անվանել է անամոթ, սրիկա:

Ամառվա սկզբին ես գնացի ամառանոց: Այնտեղ ես շնորհաբար Պյոտր Պետրովիչին: Հիշում էի նրա օր-օրի վրա կորացող մեջքը և ճերմակող մազերն ու մորուքը: Շարունակ իմ ականջներում հնչում էր նրա խրոխտ ձայնը, որ քանի գնում այնքան թուլանում էր: Արդյոք ամուրի՞ է նա, մտածում էի ես, թե՞ ծանրաբեռնված է ընտանիքով, չքավորի այդ դաժան լուծով...

Աշնան սկզբին, քաղաք վերադառնալով, ես նորեն սկսեցի այցելել նույն սրճարանը:

Պյոտր Պետրովիչը չկար:

Ո՞ր է նա, հարցրի ես Նաղյային:

Զգիտեմ:

Միգուցե խեղճը մեռե՞լ է:

Ոչ, ծանոթներն ասում են, թե դեռ ապրում է:

Բայց ինչո՞ւ չի գայիս սրճարան:

Ա՛խ, պարոն, չեք կարող երևակայել, թե այժմ ես որքան եմ խղճում Պյոտր Պետրովիչին, արտասանեց Նադյան ձայնի անկեղծ հնչյունով, ահա մոտ երկու ամիս է նա ոտք չի դրել մեր սրճարանը:

Ինչո՞ւ:

Եվ սպասուհին պատմեց եղելությունը: Երկու ամիս առաջ մի օր սրճարանի տերը, որ «անպիտաններից անպիտանն էր» հանկարծ Պյոտր Պետրովիչի ձեռից խլում է տելեֆոնի փողը, գոռալով. «Բավական է որքան մաշեցիր իմ ապարատը»: Պյոտր Պետրովիչը, հարկավ, վիրավորվում է և սրճարանի տիրոջն անվանում է անկիրթ: Տեղի է ունենում խոշոր ընդհարում: Սրճարանատերը հրամայում է Պյոտր Պետրովիչին դադարել իր սրճարանը հաճախելուց, ասելով. «Բավական է որքան ձրիաբար լափեցիր իմ նագուքն ու սուրճը»: Այն ժամանակ Պյոտր Պետրովիչն, ինքն իրեն կորցնելով, գոռում է. «Քոստա շուն, դու ո՞վ ես, որ ինձ անպատվում ես: Ես քեզ նման շատերին եմ կերակրել, կգա ժամանակ էլի կկերակրեմ»: Այդ խոսքերի վրա սրճարանի տերը բռնում է Պյոտր Պետրովիչի թևը և դուրս է անում նրան հաճախորդների ներկայությամբ:

Այն օրից խեղճ մարդը, իհարկե, այլևս չի գալիս մեզ մոտ, շարունակեց սպասուհին: Երևակայում եմ նրա դրությունը: Հավատացե՛ք, պարոն, այժմ մենք՝ սպասուհիներս, տխրում ենք առանց Պյոտր Պետրովիչի: Սովորել էինք ամեն օր նրան տեսնել ու հետը գրույց անել: Երբեմն նա մեզ համար հետաքրքրական բաներ էր պատմում իր երիտասարդությունից: Գիտե՞ք, նա հարուստ մարդու որդի է եղել, բոլոր փողերը վատնել է ու թղթախաղում տանուլ տվել: Նա այնպես լավ գիտե պատմել իր արած քեֆերի մասին, որ մարդ ուզում է անվերջ լսել ու լսել:

Ընտանիքավո՞ր է Պյոտր Պետրովիչը, հարցրի ես:

Իհարկե:

Չավակներ ունի:

Երկու աղջիկ, մեկը յոթ, մյուսը ութ տարեկան: Երևակայեցեք, քանի որ հարուստ է եղել, չի ամուսնացել, հենց որ աղքատացել է, գնացել է վիզը լծի տակ դրել: Արի ու հասկացիր այդ տեսակ տղամարդկանց: Ա՛հ, երանի թե Պյոտր Պետրովիչը մի ուրիշ ավելի բարի սրճարանատեր գտներ, մերը շատ վատ մարդ է, շա՛տ: Միայն տելեֆոն էլ ունենար ձեռքի տակ. ես գիտեմ, Պյոտր Պետրովիչի համար տելեֆոնը նույնն է, ինչ որ ծխախոտը ձեզ համար: Այո՛, այո, առանց տելեֆոնի Պյոտր Պետրովիչը չի կարող ապրել...

Անցան դարձյալ մի քանի ամիսներ . ես տակավին չէի հանդիպում Պյոտր Պետրովիչին, նույնիսկ փողոցներում:

Արդեն սկսել էի մոռանալ նրան, երբ մի օր անսպասելի հանդիպեցի... Ահա թե ինչպես...

Իմ բնակած տան ստորին հարկը մի գրեթե գետնափոր խոնավ նկուղ էր: Ժլատ տանտերը նրան վարձով էր տալիս, որպես բնակարան: Ոչ ոք չէր վարձում նրան, չնայելով էժանությանը: Վաղուց արդեն դարբասի վրա կայցրած հայտարարությունն անձրևներից ու արևից խունացել էր, այնպես, որ բառերը դժվարությամբ էին կարդացվում: Ով գալիս նայում, էր այդ մութ հավաքները, իսկույն նեթ հեռանում էր՝ առանց գինը հարցնելու: Բանն այնտեղ էր հասել, որ գավթապահը շատերին բակից էր ճանապարհ դնում, ասելով.

Չեք հավանիլ, խոզաբուն է:

Մի երեկո, երբ ես նստած էի իմ բնակարանի պատշգամբի վրա, դղրդալով բակը մտավ մի մեծ սայլ՝ տնային կահկարասիով բեռնավորված:

Սայլի առջևից գալիս էր մի հաղթանդամ կին երկու մանկահասակ աղջիկների հետ. երեքն էլ աղքատ էին հագնված: Սայլի ետևից քայլում էր մի տղամարդ լայնեզր գլխարկը աչքերին քաշած, վերարկուի օձիքը բարձրացրած այնպես, որ նրա երեսը չէր կարելի տեսնել: Նա գալիս էր համրաքայլ, գլուխը կրծքին թեքած, կորամեջք:

Սայլը կանգ առավ դատարկ կացարանի առջև: Կինը բարձրաձայն կանչեց գավթապահին: Ոչ ոք չեկավ: Հետո իմացա, որ գավթապահը թաքնվել էր, աղքատ վարձվորներին օգնելուց փախչելով:

Պետրոս, շուտ եկ, ի՞նչ ես դանդաղում, դարձավ կինը սայլի ետևից քայլողին:

Գալիս եմ, գալիս, կրկնեց մարդը գրգռված ձայնով:

Ես իսկույն ճանաչեցի այդ ձայնը և նրա տիրոջ մեծ անձրևանոցը: Դա ինքը Պյոտր Պետրովիչ Փեփինյանցն էր իր ընտանիքով:

Նա սկսեց սայլապանի օգնությամբ իրերը սայլից տեղափոխել բնակարան: Կինն ու աղջիկներն օգնում էին նրան:

Ես զգացի, որ Պյոտր Պետրովիչը, ծանոթ դեմք տեսնելով, կարող է շփոթվել, ուստի քաշվեցի պատշգամբի խորքը, որպեսզի չերևան: Արդարև ցավալի էր ինձ համար տեսնել նրա հպարտ ուտերը ծանր սնդուկների ու պահարանների տակ: Բայց և այնպես ինձ հետաքրքրում էր Պյոտր Պետրովիչի ներկա վիճակը: Ես ուզում էի լսել ինչ է կատարվում ներքևում:

Տնքալով, տրտնջալով, չգիտեմ ում և ինչու համար հայիոյելով նա իրերը տեղափոխում էր նոր կացարանը: Պարզ էր, որ նա անիծում էր իր վիճակը, ինչպես կարող է անիծել մեկը, որին բանտ են ուղարկում իրերը վրեն բարձած:

Կարգադրում էր նրա կինը, բարձր ձայնով հրամաններ արձակելով և գոռալով ամենքի վրա որպես բանտապետ: Այս ձայնն ինձ թվաց շատ անախորժ, շատ չար: Ես կրկնակի խղճացի Պյոտր Պետրովիչին: Վերջապես սայլը դատարկվեց, սայլապանը հեռացավ գոռալով ու հայիոյելով: Նա իր ստացած վարձով գոհ չէր ուստի սրտի մաղձը մտրակի գորեղ հարվածներով թափում էր ձիերի վրա: Վարձ տվողը Պյոտր Պետրովիչը չէր, այլ նրա ամուսինը:

Բնակարանի դռներն ու լուսամուտները բաց էին: Ոչ միայն ես, այլև բոլոր հարևանները կարող էին լսել ինչ է կատարվում Պյոտր Պետրովիչի ընտանիքում, մանավանդ որ նրա հաղթանդամ կողակիցը չէր քաշվում իր կոկորդին ուժ տալուց:

Ես լսեցի.

Դու ասում ես ինչպես պիտի ապրես այս հոտած փոստում: Հա՛, իհարկե, քո տխմար հպարտությունը ո՞նց կարող է դիմանալ: Բայց ոչինչ, կտվորես: Վաղուց էր հարկավոր մի այսպիսի անկյուն ընտրել քեզ համար, որ մի քիչ քիթը քաշանա:

Չէ, Նատաշ, դու շատ անհամբեր կին ես: Չէ՞իր կարող մի քիչ էլ սպասել, մինչև որ գործերս դրստվեն:

Գործե՛րս, գործե՛րս: Հարցնող լինի, այդ ի՞նչ գործեր են: Տասը տարի է քեզ հետ ամուսնացել եմ, շարունակ դատարկ հույսերով ես կերակրում ինձ: «Սպասիր այսինչի կալվածքը ծախեն, սպասիր՝ այնինչի հանքը ծախեն, կոմիսիոն կստանամ, կհարստանանք»: Բայց մինչև այսօր ոչ մի հատիկ գործ էլ չկարողացար գլուխ բերել: Օրը մինչև երեկո կամ վազվզում ես փողոցներում, կամ նստած ես սրճարաններում, սրա–նրա հետ տաք–տաք վիճաբանում, իսկ տուն վերադառնում ես դատարկ ձեռքերով: Դու ի՞նչ կոմիսիոներ ես, դու ի՞նչ գործ կատարող ես: Ոչինչ, ոչի՛նչ: Դու միայն գիտես մեծ–մեծ մարդկանց անուններ արտասանել ու մեծ–մեծ խոսել քո անցյալի մասին:

Բայց հասկացիր, կի՛ն, միլիոններ արժեցող կալվածք կամ հանք ծախելը մի գույգ գուլպա ծախել չէ: Ժամանակ է հարկավոր, համբերություն:

Համբերությո՛ւն, համբերությո՛ւն, ասա, խնդրեմ, մինչև ե՞րբ: Աղջիկներդ ոտաբոբիկ են շրջում, ես վերջին շապիկս եմ մաշում, դու ինքդ հնավաճառի խանութ ես դարձել, իսկ ապրում ես իշխանների ու միլիոնատերեր անուններով: Հիմա էլ ասում ես, թե ինչ-որ անգլիացիների, թե բելգիացիների համար պետք է նավթահանքեր գնես: Ո՛չ, էլ ես քեզ չեմ հավատում, դու գործ կատարող չես: Եթե դու լսելք ունենայիր, հորդ հարստությունը քամուն չէիր տալ կամ գոնե քամուն տալուց հետո հիմարաբար չէիր ամուսնանալ:

Ի՞նչ անեն, սիրահարվեցի քեզ վրա, ամուսնացա:

Լոհ՛ր, աստված սիրես, դու ի՞նչ ես, որ սիրահարվես կամ սիրես:

Ուրեմն դո՛ւ սիրահարվեցիր ինձ վրա, փորձեց Պյոտր Պետրովիչը
վիճաբանությունը կատակի վերածել:

Հապա, ինչպե՞ս չէ, խելքս կորցրի քեզ համար, հեզնեց հաղթանդամ կինը, լա՛վ,
կարճ կապիր. քաղաքում մարդ չի մնացել, որից ձեռապարտ չլինես վերցրած:
Մսավաճառներին պարտական, հացթուխներին պարտական,
բնակարանատերերին պարտական: Բավակա՛ն է, դու խայտառակեցիր քեզ էլ,
ինձ էլ:

Ուրեմն ի՞նչ ես ուզում ինձնից, այն ասա:

Ես պահանջում եմ, որ թողնես գոռոզությունդ ու գնաս մեկին ծառայես ինչպես
հասարակ գործակատար:

Ի՞նչ, կատաղեց Պյոտր Պետրովիչը, Փեփինյանցը գործակատա՞ր: Քարերը
կբողոքեն դրա դեմ: Իսկ ի՞նչ կասեն իմ անցյալը ճանաչողները, գիտե՞ս . . .

Ինչ ուզում եմ, թող ասեն, միայն թե ընտանիքդ մի կտոր հաց ունենա:

Ո՛չ, ես ծառայել չեմ կարող, այն էլ գործակատար:

Դե լավ, մի՛ ծառայի: Այն ժամանակ ես ինքս կանեմ իմ ուզածը:

Ի՞նչ կանես:

Այ, վաղն ևեթ մեր նոր հարևաններին կասեմ, որ ես լվացարարուհի եմ ու կսկսեմ
ուրիշների կեղտոտ շորերը լվանալ:

Դու այդ չե՛ս անի:

Կանե՛մ:

Դու չես խայտառակիլ Պյոտր Պետրովիչ Փեփինյանցին:

Կխայտառակեմ, այ, այս խեղճ երեխաներին պահելու համար:

Վիճաբանությունը քանի գնում, այնքան սաստկանում էր և քանի գնում այնքան Պյոտր Պետրովիչի ձայնը մեղմանում էր: Ընդհակառակը, քանի գնում, այնքան գորեղանում էր նրա կողակցի ձայնը: Չգիտեմ ինչ պատահեց, հանկարծ մանկահասակ աղջիկները սկսեցին աղաղակել ու հետո հեկեկալ:

Լավեցին հատուկտոր հայիոյանքներ. կնոջ կողմից՝ «աղքատ ու հպարտ, սուտ արիստոկրատ, ծույլ ձրիակեր, խաբեբա». Պյոտր Պետրովիչի կողմից՝ «անամոթ, անպատկառ, շան ծնունդ» և այլն, և այլն: Լավեցին կահ ու կարասու ուժգին դրդոց և ինչ-որ խուլ թնդյուն:

Այնուհետև տիրեց լռություն:

Փոքր անցած՝ ես դուրս եկա փողոց իմ իրիկնային սովորական գրասանքը կատարելու:

Դարբասի առջև, գավթապահի նստարանի վրա նստած էր մի մութ պատկեր:
Նա հանդարտ» լալիս էր:

Պյոտր Պետրովիչն էր:

Ինձ տեսնելով, նա իսկույն ոտքի ելավ, ձեռքերը դրեց մեջքին, բարձրից հպարտ նայեց ինձ վրա ու սկսեց ինչ-որ օպերետից շվացնել ինչ-որ ուրախ մի եղանակ...